

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»**

23-24 лютого 2023 року

м. Запоріжжя

Редколегія:

Л. М. Боярська – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;
І. Г. Утюж – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;
Ю. В. Котлова – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;
Д. П. Сепетий – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;
Н. В. Спиця – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;
С. А. Козицяцька – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

С69 **Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині) : зб. матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 лютого 2023 року).** – Запоріжжя : ЗДМУ, 2023. – 207 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

Ісайчева К.К., Каплаушенко А.Г., Самелюк Ю.Г.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НА КАФЕДРІ ФІЗКОЛОЇДНОЇ ХІМІЇ ЗДМУ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ134

Козицяцька С.А.

РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОГО
ЦИКЛУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ135

Кришталь В.М.

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ138

Крісанова Н.В., Іванченко Д.Г., Рудько Н.П., Черчесова О.Ю.

ЗМІНА ПІДХОДІВ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ПОКАЗНИКА ЯКІСНОЇ
УСПІШНОСТІ З ДИСЦИПЛІНИ «БІОЛОГІЧНА ХІМІЯ» У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«МЕДИЦИНА» ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ139

Крупей К.С., Деген А.С., Кравченко Г.В.

ЖАНР ІНТЕРВ'Ю ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОТРИМАННЯ СТУДЕНТАМИ
ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО Й АСИНХРОННОГО НАВЧАННЯ140

Кулакова О.М.

ДИСТАНЦІЙНЕ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ142

Мазулін О.В.

САМОСТІЙНА РОБОТА ФАРМАЦЕВТІВ-ІНТЕРНІВ З ДИСЦИПЛІНИ «СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА
СЕРТИФІКАЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ» В УМОВАХ ON-LINE НАВЧАННЯ143

Масік Н.П.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ СТАРШИХ КУРСІВ144

Пилипенко В.В.

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ ПРОПЕДЕВТИКИ ВНУТРІШНЬОЇ
МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС145

Рогова А.В.

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ В МЕДИЦИНІ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ146

Самойленко О.В., Малахова В.В.

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО МІКРОКЛІМАТУ В ГРУПІ В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ149

Сепетий Д.П.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ФІЛОСОФІЇ СВІДОМОСТІ ДЛЯ
ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ PhD В МЕДИЧНИХ ЗВО150

Сидоренко О.В., Денисенко О.М.

ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ І ПРОБЛЕМИ151

Соляненко О.Л.

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ154

Соляник О.В.

СИТУАЦІЙНО-РОЛЬОВА ГРА У ВИВЧЕННІ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПЕДІАТРІЇ ПРИ
ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ155

Спиця Н.В., Школова О.П.

ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК
ТЕРАПІЯ156

Ткач А.В.

ДЕРЖАВНА МОВА – МОВА ФАХОВОГО СПІЛКУВАННЯ157

Точиліна Т.М., Точилін А.В.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ МЕДИЧНОЇ ТА БІО-ЛОГІЧНОЇ ФІЗИКИ В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ158

Уварова О.О.

ВИБІРКОВА ОСВІТНЯ КОМПОНЕНТА «ІМІДЖ ЛІКАРЯ»: ПЕРШІ РЕЗУЛЬТАТИ
ВИКЛАДАННЯ159

грати в рольові, творчі або дидактичні ігри, проводити тренінги, організувати дискусії (можна навіть театралізовані), виділяти на основі атракцій негативних та позитивних образів тощо; 4) за можливістю – викладання у навчальному закладі конфліктології або основ конфліктологічної культури як дисциплін за вибором.

Спостереження доводять, що найефективнішими в профілактиці конфліктів та поліпшенні міжособистісних стосунків студентів є активні методи, які можна поділити на 3 групи, а саме: – тренінгові заняття, – дискусія (дискусія групова, проблемні конфліктні ситуації); – ігрові методи (творчі, рольові, дидактичні ігри).

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ФІЛОСОФІЇ СВІДОМОСТІ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ PhD В МЕДИЧНИХ ЗВО

*Сепетий Дмитро Петрович,
доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри суспільних дисциплін
Запорізького державного медичного університету*

Обговорення проблематики філософії свідомості в процесі підготовки майбутніх докторів філософії з медичних та фармацевтичних наук має на меті досягнення більш глибокого й всебічного розуміння майбутніми науковцями медичного та фармацевтичного профілів діалектичної єдності гуманітарного та природничо-наукового аспектів лікарської професії та наукових досліджень у царині охорони здоров'я.

В цьому контексті, проблематика філософії свідомості важлива остільки, оскільки гуманістична мета та призначення медицини визначаються її спрямованістю на потреби людини не просто як біологічного організму, а як особи, що наділена свідомістю та самосвідомістю, що страждає від хвороб та недугів і прагне, наскільки це можливо, позбутися цих недугів та полегшити зумовлені ними страждання, мати змогу жити гідним життям, яке відповідає поняттю здоров'я у найширшому сенсі – як "стану повного фізичного, психічного і соціального благополуччя" (преамбула Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я). Відповідно, в процесі підготовки майбутніх докторів філософії в царині охорони здоров'я в рамках курсу "Філософія науки" обговорюється як загальнофілософські аспекти проблематики сучасної філософії свідомості, так і більш специфічні аспекти, які тісно пов'язані з біомедичними, нейрофізіологічними дослідженнями та психіатрією.

Обговорення загальнофілософських аспектів проблематики сучасної філософії свідомості сприяє виявленню та усвідомленню меж застосовності природничо-наукового та інженерно-технологічного підходів до людини. Це може слугувати антидотом проти сцієнтизму, що його відомий сучасний філософ Томас Нейгел визначає як короткозоре уявлення, ніби "ми, у цей момент історії, володіємо базовими формами розуміння, що придатні для розуміння абсолютно всього", і цими формами є найбільш успішні сучасні природничі науки. "Сцієнтизм ... передає у відання одного типу людського розуміння Всесвіт і усе, що про нього може бути сказане. У своїх найбільш короткозорих формах він вважає, що все існуюче мусить бути зрозумілим через застосування наукових теорій, подібних до тих, які ми розвинули на даний момент – нинішніми зразками є фізика та еволюційна біологія..." (Nagel 1986, 9-10). Сучасні дискусії в філософії свідомості можуть слугувати свідченням хибності такого сцієнтизму, оскільки свідомість, особливо у її вищих, людських формах, – а отже, і людська особа, – не піддається природничо-науковому редукціонізму. Відповідно, оскільки медицина має справу з людиною, що є водночас біологічним організмом та особою, то вона мусить інтегрувати природничо-науковий підхід у відношенні до організму людини з гуманітарно-гуманістичним підходом до людини як особи.

На лекціях та семінарських заняттях з філософії свідомості для здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) в Запорізькому державному медичному університеті обговорюються також специфічні питання сучасної філософії свідомості, які безпосередньо пов'язані з біомедичними, нейрофізіологічними дослідженнями та психіатрією. До числа таких питань належать дискусії про свободу волі людини в контексті нейрофізіологічних експериментів Лібета та Хейнса (Libet 1973; 1985; Haynes & Rees 2006; Haynes et al. 2007; Klemm 2010; Mele 2014; Tallis 2011, 54-56, 247-250; Сепетий 2017b) проблема тлумачення ознак роздвоєння свідомості у пацієнтів, які для запобігання епілептичним припадкам були піддані хірургічній операції розділення мозолистого тіла – мережі волокон, що з'єднує ліву та праву півкулі кори головного мозку (Gazzaniga 1971; Nagel 1971; Sperry 1977; Сепетий 2017a, 154-167); біоетичні імплікації проблеми персональної ідентичності (Parfit 1984; Fukuyama 2002; Harari 2017; Sepetyi 2017c). Безпосередній медичний – а точніше, психіатричний – інтерес представляє обговорення праці

Поля Блума "Декартова дитина" (Bloom 2005), в якій психофізичний дуалізм Декарта проектується на психологічну площину, як розрізнення двох фундаментальних – і значною мірою природжених – способів розуміння людиною дійсності, так би мовити, в модусі речей протяжних та в модусі речей мислячих, або істот, яким приписуються психічні стани. Ця модель цікава для психіатрії тим, що вона проливає світло на такий психічний розлад як аутизм, оскільки багато описів сприйняття аутистами дійсності вказують на брак звичайної для нормальної людини здатності безпосередньо-інтуїтивно розуміти поведінку інших людей та живих істот як прояв їх психічних станів. Блум описує це терміном "mind-blindness", що можна перекласти як "психосліпота".

На семінарських заняттях з філософії свідомості ми обговорюємо також питання про розуміння структури свідомості в перспективі різних напрямків психоаналізу та гуманістичної психології, проблему відношення та взаємодії різних шкіл психоаналізу та гуманістичної психології та психіатрії, проблему розуміння поняття психічної хвороби та психічного здоров'я, питання про науково-медичний статус психіатрії.

Список використаних джерел

1. Bloom, A. (2005). *Descartes' Baby: How the Science of Child Development Explains What Makes Us Human*. Basic Books.
2. Fukuyama, F. (2002). *Our Posthuman Future: Consequences of the Biotechnology Revolution*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
3. Gazzaniga, M. (1971). The split brain in man. In Thompson, R. (ed.) *Physiological psychology* (pp. 118-123). San Francisco, CA: Freeman.
4. Haynes, J.D. et al. (2007). Reading hidden intentions in the human brain. *Current Biology* 17(4): 323-328.
5. Haynes, J.D. & Rees, G. (2006). Decoding mental states from brain activity in humans. *Nature Reviews Neuroscience* 7: 523-534.
6. Klemm, W. R. (2010). Free will debates: Simple experiments are not so simple. *Advances in Cognitive Psychology* 6: 47-65.
7. Libet, B. (1973). Electrical stimulation of cortex in human subjects, and conscious sensory aspects. In Iggo, A. (ed.) *Handbook of sensory physiology*. Vol.2 (pp. 743-790). Heidelberg: Springer-Verlag.
8. Mele, A. (2014). *Free*. Oxford University Press.
9. Libet, B. (1985). Unconscious cerebral initiative and the role of conscious will in voluntary action. *Behavioral Brain Sciences* 8: 529-566.
10. Nagel, T. (1971). Brain Bisection and the Unity of Consciousness. *Synthese* 22: 396-413.
11. Nagel, T. (1986). *The View from Nowhere*. New York, Oxford: Oxford University Press.
12. Parfit, D. (1984). *Reasons and Persons*. Oxford: Clarendon Press.
13. Sperry, R. (1977). Forebrain commissurotomy and conscious awareness. *Journal of Medical Philosophy* 2: 101-126.
14. Tallis, R. (2011). *Aping Mankind*. Durham: Acumen.
15. Сепетий Д. П. (2017а). *Свідомість як суб'єктивність: таємниця Я. (2-ге видання) Книга 2. Привид у машині проти демона Лапласа*. Запоріжжя: Просвіта.
16. Сепетий Д. П. (2017б). Альфред Міле про нейрофізіологічні експерименти Лібета та Хейнса та свободу волі. В *Філософія. Людина. Сучасність: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (м. Вінниця, 4-5 квітня 2017 р.) (сс. 158-160). Вінниця.
17. Sepetyi, D. (2017с). The Soul and Personal Identity. Derek Parfit's Arguments in the Substance Dualist Perspective. *Perichoresis* 15(2): 3-23.
18. Harari, Y.N. (2017). *Homo Deus: A Brief History of Tomorrow*. London: Vintage.

ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ І ПРОБЛЕМИ

Сидоренко Оксана Василівна, к. філол. н., доцент,
Денисенко Ольга Миколаївна, к. фарм. н, доцент,
Запорізький державний медичний університет

Освітня галузь, попри впровадження різних реформ, зміни держстандартів тощо, є однією з найконсервативніших соціальних сфер. Вірніше вона залишалася такою ще донедавна, доки Україна не зіткнулася з воєнною агресією з боку росії. Війна внесла деструкцію в життя всього суспільства, зокрема і освіта зіткнулася із серйозними викликами, постали надважливі завдання «як зберегти спокій і мотивацію до роботи й науки, у який спосіб набути нових знань, умінь і навичок, як вплинути на своїх студентів» [2, с. 15].